

PROVOCĂRI CONTEMPORANE LA ADRESA SECURITĂȚII UMANE ȘI SIGURANȚEI PERSOANEI¹

CONTEMPORARY CHALLENGES TO HUMAN SECURITY AND PERSON'S SAFETY

CZU: 341.231.12:316.61:342.7

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7870345>

Serghei SPRINCEAN²

ABSTRACT. *In the article is analyzed the process of ensuring of human security and personal safety under the impact of contemporary multidimensional security challenges. The article is directed mainly to bring to light the current processes of ensuring security of the human person and humanity as a whole. The escalation of global and regional security challenges is correlated with aggravation of human, social and environmental insecurity. The imperative necessity of counteraction to contemporary global and regional threats for protection of human person can be fulfilled by strengthening human security. The appropriate assessment of the benefits, costs and vulnerabilities in counteraction to the security risks are also analyzed in the article.*

Keywords: *security challenges, human security, person's safety, security threats, human development.*

În ultimele decenii, după încheierea „războiului rece” și căderea Cortinei de fier, a devenit tot mai clar faptul că goana înarmărilor și simpla deținere a armelor nucleare nu mai pot garanta securitatea statului și, cu atât mai mult, a cetățenilor din statele ce posedă acest tip de armament, aceștia fiind supuși la o presiune psihologică semnificativă, conștientizând că pot fi ținta directă a unor atacuri cu arme asemănătoare din partea statelor rivale. În acest context, securitatea a fost necesar să fie conceptualizată în limite mult mai largi, iar dimensiunile non-militare a securității, cele ecologice, economice, de bunăstare și dezvoltare durabilă și altele au devenit din ce în ce mai importante pentru perceperea securității de către individul uman [1, p. 104]. În acest fel, persoana umană devine atât subiect, cât și obiect de referință al procesului de asigurare a securității, iar starea de securitate a persoanei devine punctul de pornire al oricărui studiu din acest domeniu, inclusiv la nivel comunitar, național, regional sau global [2, p. 180]. Prin urmare, extrapolând concepția Școlii de la Copenhaga cu privire la securitate în cel mai general sens posibil, constatăm că securitatea umană exprimă percepția individuală și a societății referitor la absența riscurilor, pericolelor și amenințărilor în adresa persoanei umane.

---

¹ SArticolul este elaborat în cadrul proiectului de cercetare: Program de stat - 20.80009.1606.05 *Calitatea actului de justiție și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova: cercetări interdisciplinare în contextul implementării Acordului de Asociere Republica Moldova – Uniunea Europeană.*

² Serghei SPRINCEAN, dr. hab. în polit., conf. univ. Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice, USM, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7411-9958>, email: sprinceans@yahoo.com

Un impact determinant pentru configurarea teoretico-metodologică a concepției securității umane a fost exercitat de către Organizația Națiunilor Unite, experții căreia au reușit să sistematizeze materialul teoretic și concepțiile inovatoare ale oamenilor de știință, elaborate în perioada căderii Cortinei de fier și reconfigurării realităților geopolitice de la sfârșitul deceniului 9 al sec. XX. Este incontestabil faptul importanței cruciale a ONU în elaborarea conceptului de securitate umană, la fel și a conceptelor adiacente acestuia precum drepturile omului sau dezvoltarea umană, promovate de ONU începând încă de la apariția acestei organizații internaționale în perioada imediat postbelică [3, p. 331].

Problematika securității umane cu terminologia specifică acesteia au fost utilizate pentru prima dată în actele oficiale ale Organizației Națiunilor Unite în anul 1992, și anume în „Agenda pentru Pace: diplomație preventivă, pacificare și menținere a păcii” – un raport în care Secretarul general al ONU la acel moment B. Boutros-Ghali marca necesitatea realizării unei „*abordări integrate asupra securității umane*” în contextul proceselor de pacificare și menținere a păcii în epoca de după finalizarea „războiului rece”, cu scopul de a elucidă cauzele profunde ale conflictelor de diferit nivel din acea perioadă de pe mapamond și din Europa, cu impact determinant asupra domeniilor economic, social și politic [4].

În contextul acestor evoluții din sfera reglementării și consfințirii normative a siguranței persoanei și securității umane ca valori fundamentale ale societății contemporane, vom remarca că a fost lansat în circuitul socio-academic și conceptul securității umane, la începutul anilor '90 care, pentru prima dată, a fost amintit într-un act normativ internațional în anul 1994, când a fost dat publicității Raportul asupra dezvoltării umane a Organizației Națiunilor Unite. Evenimentul în cauză a fost precedat de numeroase dezbateri, la sfârșitul anilor '80 – începutul anilor '90, în comunitatea științifică referitor la rolul ființei umane în studiile de securitate, teoria și practica dezvoltării durabile și a drepturilor omului, precum și în cadrul studiilor de pace care au luat amploare după evenimentele internaționale din anii '70 ai sec. XX, precum criza din Caraibe, războiul din Vietnam, mișcările sociale din Franța și SUA etc.

În spațiul științific și spiritual comun de limbă română, din Republica Moldova și România, concepția securității umane devine la fel de răspândită în ultima perioadă ca și pe întreg globul, ca efect al mai multor procese geopolitice și securitare, dar și academice sau științifice [5, p. 8]. Astfel, în comunitatea științifică românească, concepția securității umane devine din ce în ce mai populară pe parcursul ultimelor două decenii, dar interesul major al teoreticienilor și practicienilor din domeniu a fost instigat în mare parte de procesul de aderare a României la Alianța Nord-Atlantică. E adevărat că o mare parte din cercetătorii români preocupați de subiectul siguranței personale, a securității umane, co-raportat cu alte tipuri de securitate sau cu procesul globalizării, sunt militari de profesie sau proveniți din sistemul apărării naționale [6, p. 257].

Fără îndoială că și libertatea umană, respectul pentru drepturile omului stau la baza bunei funcționări a sistemului sociopolitic, dar asigurarea securității umane, în deplinătatea conceptuală a acestui termen, prin atenția deosebită acordată nu doar garantării echității sociale în condițiile unei economii și societăți liberalizate, dar și respectării necesităților fiecărui cetățean luat în parte referitor la siguranța personală, alimentară, de mediu etc., este recunoscută de către comunitatea internațională ca condiții sine qua non pentru progresul sustenabil al omenirii.

Securitatea umană a populației dintr-un anumit spațiu mediatic poate fi periclitată prin interferența în acest spațiu a diverselor interese contrare și destructive, generate de factori destabilizatori, de origine externă sau internă față de sistemul în cauză. Dreptul omului la informare corectă, la participare politică în condiții echitabile la fel poate fi desconsiderat și neglijat prin transformarea procesului politic, a dezbaterilor publice într-un spectacol regizat de anumite elite sau cercuri influente.

Libertatea persoanei este direct proporțională nivelului de asigurare a siguranței personalei cu impact determinant asupra securității umane pe plan comunitar. Astfel, abordarea individualizată în corelație cu metoda informațională într-o lume globalizată, de asigurare a securității contribuie decisiv la garantarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor, asigurarea unui nivel de trai decent al populației [7, p. 11]. Totuși, pentru a obține un efect durabil al securizării informaționale a unui spațiu cu repercusiuni clare asupra siguranței pe termen lung a cetățenilor, se cere o participare și implicare a societății civile, a opiniei publice, nu doar în contextul diversificării surselor de informare, dar și în identificarea și anihilarea cauzelor dezinformării și manipulării premeditate.

Un impact major asupra concepției teoretice a securității umane a avut-o A. Suhrke – o cercetătoare norvegiană în domeniul relațiilor internaționale și soluționării conflictelor violente, care propune abordarea conceptului în cauză prin prisma intereselor statelor lumii și a potențialului lor de intervenție umanitară. Mai recent, A. Suhrke se concentrează pe investigarea politicilor umanitare și de restabilire a păcii în cadrul sistemului Națiunilor Unite a căștilor albastre, un loc important printre lucrările sale fiind acordat problemei securității umane în Afganistan [8, p. 271]. Însă, pe lângă cauzele de insecuritate umană menționate (interesele concurențiale dintre state), se remarcă și un șir de motive umane și naturale ale diminuării securității persoanelor ca: dezastrele naturale, clima nefavorabilă, rebeliunile, revoltele și conflictele violente – toate cu impact dezastruos pentru stabilitatea și bunăstarea comunităților și persoanelor.

R. Thakur, un cercetător indian naturalizat în Canada, ex-vice-rector al United Nations University, introduce în circuitul academic propunerea de a redirecționa securitatea umană către protecția comunităților și nu a persoanelor pe motiv că anume comunitățile umane sunt structurile cele mai vulnerabile, purtătoare de

cultură, morală și modele civilizaționale și în mai puțină măsură indivizii [9, p. 53]. La fel, acest cercetător elaborează conceptul responsabilității de a proteja și a interveni pe cont propriu în regiunile și în contextul geopolitic în care securitatea umană este încălcată flagrant [10, p. 47]. Cu toate acestea, evenimentele din cele mai fierbinți puncte de pe glob din ultimul deceniu (Ucraina, Siria, Irak, Sudan, Afganistan etc.) oferă suficiente argumente pentru a considera că mecanismele internaționale de intervenție în astfel de regiuni pentru restabilirea păcii, a drepturilor fundamentale ale omului etc. sunt încă deficiente la capitolele: logistică, eficiență, sustenabilitate de durată a acțiunilor întreprinse etc.

Din perspectiva realistă a unei lumi haotice și în dezordine continuă este tratată problematica securității umane în opera unor asemenea cercetători precum F. O. Hampson, J. Daudelin, J. B. Hay, H. Reid și T. Marting [11, p. 201]. Această perspectivă critică asupra viabilității concepției securității umane debordează de scepticism argumentat, dar nefiind în deplină concordanță cu motivele principale care au stat la baza elaborării concepției date, și anume – necesitatea raționalizării și canalizării eforturilor de asigurare a securității către bunăstarea multilaterală a individului prin identificarea tuturor pericolelor, riscurilor și amenințărilor posibile. O altă lucrare de referință cu un impact major asupra definirii securității umane aparține cercetătorilor N. Thomas din Australia și lui W. T. Tow din Hong Kong, în care se consideră că securitatea umană se bazează pe doi piloni principali: pe intervenție umanitară și pe suveranitatea societății și a statului [12, p. 179]. Cu toate că această abordare, ce aparține lui N. Thomas și W. T. Tow, încearcă să îmbine dimensiunea internațională cu cea națională pentru a dezvolta conceptul de securitate umană, ca fiind una unilaterală din moment ce nu ia în calcul posibilitatea de fortificare a securității persoanelor din societățile cu o securitate afectată și deteriorată, inclusiv prin propriile eforturi, cunoștințele și metodele ce trebuie susținute din afara comunității, nu doar prin intervenții umanitare cu un efect imediat, dar nesustenabil pe termen mediu și lung.

Interesele individului uman, precum și cele sociale nu pot fi apărate în alt mod decât prin implicarea statului, ceea ce reprezintă o opinie combătută prin concepția securității umane asigurare nu doar la nivel instituțiilor statului, ci și prin diverse mecanisme locale și comunitare, care sunt monitorizate și la nivel internațional de organisme specializate. Se analizează abordarea structurală și sinergetică asupra fenomenului securității ca un element capabil să genereze stabilitate ordinii sociale cu condiția amplificării deviației în cadrul acestui fenomen. Însă, securitatea devine un sistem social compus din relații sociale, oameni, instituții etc., iar deviația, din perspectivă sinergetică, conferă o plasticitate acestui sistem și o adaptabilitate mai mare la necesitățile sociumului. Este cercetată problematica securității informaționale din perspectiva naturii sale sociale, în care se menționează că principalele riscuri pentru om în era tehnologiilor înalte se conțin în posibilitățile extinse de manipulare informațională a

individului prin intermediul rețelelor de socializare sau exploatănd necesitatea permanentă a naturii umane în noi informații și date. Securitatea umană în epoca tehnologiilor comunicaționale de vârf poate și trebuie să țină cont de aceste pericole și vulnerabilități sporite, totodată, trebuie luate în calcul și avantajele și oportunitățile deosebite ce apar în acest context, legate mai ales de transparentizarea și democratizarea spațiului public prin accesul facil la utilizarea tehnologiilor moderne [13, p. 488].

Dintre cele trei elemente organic legate: securitatea umană, drepturile omului și dezvoltarea umană, primul dintre care apare cel mai târziu în circuitul social și academic, cronologic vorbind. Securitatea umană, de fapt, a venit să desăvârșească concepția progresului civilizației umane contemporane, bazată pe bunăstare, toleranță și libertăți individuale.

Generalizând, constatăm că securitatea umană tinde să cuprindă celelalte noțiuni, transformându-le decisiv, în conformitate cu prioritatea siguranței și sustenabilității eforturilor de realizare a progresului. Astfel că, toate cele trei elemente: securitatea umană, drepturile omului și dezvoltarea umană devin parte a unei concepții unice a dezvoltării sigure și libere. În aceeași ordine de idei, fostul Secretar General al ONU K. Annan s-a pronunțat că nu ne vom putea bucura de securitate fără dezvoltare, nu ne vom putea bucura de dezvoltare fără securitate, și nici de una dintre ele fără respect pentru drepturile omului [14]. Cu alte cuvinte, triumviratul celor 3 concepte reprezintă cheia succesului strategiei progresului și bunăstării umanității la scară globală. Totodată, este important de remarcat că concepția securității umane nu diminuează din actualitatea securității statului.

Procesul de modernizare și ajustare la imperativele timpului a sistemului internațional și național al securității este unul continuu și necesită permanent noi idei și propuneri de îmbunătățire și de eficientizare, deoarece în perioada contemporană asigurarea securității umane a devenit o preocupare complexă și multidimensională, încorporând astfel de componente precum securitatea personală, de mediu, a sănătății, alimentară, a comunității, securitatea politică și economică.

În contextul nevoii acute de modernizare a Republicii Moldova, accesul la valorile, potențialul economico-social, mecanismele, instituțiile regionale, modelele și fondurile Uniunii Europene, concurează cu oportunitățile promovate în principal de Federația Rusă. Apropierea de UE are tinda, în ultimele decenii, să genereze pentru Republica Moldova un șir de amenințări și riscuri de destabilizare internă (socială, economică și politică, inclusiv prin manipulare mediatică, prin intermediul regiunii separatiste transnistrene, regiunii autonome găgăuze sau al unor forțe politice locale) [15, p. 45]. În contextul amplificării în ultimul deceniu a confruntărilor hibride pe plan mondial, considerăm că miza amenințărilor și tentativelor de șantajare a autorităților de drept din Republica Moldova, provenind de la promotorii politicilor integraționiste în spațiul estic, constă în a menține cât mai mult timp posibil Republica Moldova ca satelit geopolitic al

Federației Ruse, uneori chiar contrar intereselor sale naționale, inclusiv în detrimentul fortificării securității sale umane. Pentru atingerea acestor scopuri se recurge, cel mai des, la reanimarea unor mecanisme de manipulare în masă, se induce în societate o insatisfacție generală și frică ale populației de instabilitate sociopolitică și financiar-economică, frica de o eventuală escaladare armată a conflictului transnistrean, de subdezvoltare și sărăcie. Cel mai important factor în plan local pe care mizează agresorul în acest război hibrid, este menținerea nostalgiilor sociopolitice ale electoratului din Republica Moldova pentru un regim autoritar și paternalist de tip sovietic, nostalgii care sunt exploatare periodic în interes geopolitic în scrutinele electorale, deci pe cale democratică dar cu scopuri regresive pentru populația autohtonă, în planul securității sale umane.

Doar în raport cu societatea umană, dependentă de bunăstarea fiecărui individ uman, persoana poate avea prioritate și trebuie stimulată, ca în final societatea de mâine să reprezinte o comuniune de indivizi respectați și respectuoși. Doar în corelație cu natura, vietățile din natură, biosferă, individul uman capătă noi responsabilități, interesele sale fiind subordonate unor alți vectori decât celor personali și strict individuali. În aceste cazuri, individul uman obține dreptul și înalta onoare de a se poziționa față de natură și viață în cele mai largi sensuri, ca un protector și apărător, ca un factor de securizare, care nu poate face abstracție de multiplele posibilități care au menirea să-i maximizeze calitățile intelectuale, înțelepciunea și simțul responsabilității. De fapt, pătrunderea omului de mâine de acest sentiment al responsabilității poate și trebuie să-l transforme radical pe individul uman de mâine, sortit să-și schimbe din temelie modul său de viață, sistemul său de valori, viziunile sale cu privire la sensul vieții sale și al vieții pe Terra.

Securitatea umană și siguranța omului reprezintă componente importante ale procesului de modernizare și eficientizare a sistemului de asigurare a securității atât la nivel național, cât și internațional, mai cu seamă prin potențialul conceptual-metodologic specific acestor noi domenii. Totodată, securitatea umană și siguranța persoanei exercită una asupra alteia o presiune investigațională permanentă, în condiții de concurență obiectuală, care se va solda cu apropierea și unificarea, într-o anumită măsură, a aparatelor lor categoriale și conceptual-metodologice, ceea ce va spori importanța și rolul abordării comune a concepției siguranței persoanei și securității umane asupra problematicii omului și locului său central în sistemul de asigurare a securității.

Menirea și scopul concepției siguranței persoanei și securității umane, precum și a dezvoltării durabile, este de a oferi o perspectivă nouă de modernizare și îmbunătățire vieții umane prin soluționarea celor mai grave probleme cu care se confruntă, prin schimbarea mentalității față de propria existență și propria valoare a persoanei umane care să conducă la transformări calitative la nivel colectiv, dar și la nivelul biosferei și mediului de viață al omului, iar rolul informației și

memoriei sociale este să asigure o conexiune sigură dintre cele trei planuri ontologice: trecut, prezent și viitor, pentru a nu pierde viziunea de ansamblu asupra perspectivelor și tendințelor de evoluție a omenirii pe parcursul întregii sale existențe în contextul transformărilor rapide și profunde din perioada contemporană.

Referințe bibliografice:

1. Sprincean S. *Securitatea umană și bioetica. Monografie*. Chișinău: F.E.P. "Tipografia Centrală", 2017, 304 p.
2. Sprincean S. *Politici de asigurare a securității umane în condiții pandemice*. În: Top 10 probleme politice a societății în contextul pandemiei de coronavirus de tip nou. / red. șt. V. Juc. Chișinău: Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice (F.E.-P. "Tipografia Centrală"). Subcap. 2.5. 2022, p. 179-218.
3. Sprincean S. *Rolul securității umane în consolidarea sistemului național de securitate*. În: Interconexiunile integrării sociale și consolidarea sistemului național de securitate: Monografie colectivă. / Academia de Administrare Publică din Moldova; colegiul de redacție: Ludmila Roșca [et al.]. Chișinău: Print-Caro. 2022, p. 329-359.
4. *An Agenda for Peace: Preventive Diplomacy, Peacemaking and Peacekeeping* [citat 14.12.2022]. Disponibil: <http://graduateinstitute.ch/files/live/sites/iheid/files/shared/Winter/protected/Boutros%20Boutros%20Ghali%20Agenda%20for%20Peace.pdf>
5. Sprincean S. *The role of personal safety in ensuring the protection of human rights in the Republic of Moldova*. În: Защита прав человека в периоды внешнеполитической напряженности: материалы Всерос. науч.-практ. конф. с Междунар. участием (Саранск, 26 мар. 2021 г.): в 2 ч. / [редкол.: Г.П. Кулешова и др.]; Средне-Волжский институт (филиал) ВГУЮ (РПА Минюста России). Саранск, 2021. Ч. 1, с. 5-13.
6. Sprincean S. *Cultura securitară a persoanei prin prisma acordului de asociere a Republicii Moldova cu Uniunea Europeană în contextul pandemiei de COVID-19*. În: Studiul artelor și culturologie: istorie, teorie, practică. 2021, nr. 4(41), pp. 256-260.
7. Sprincean S. *Contribuții ale concepției securității umane la fortificarea spațiului european de securitate*. În: Materialele Conferinței științifico-practice internaționale „Spațiul european de securitate: provocări, oportunități, perspective de integrare”. 11 octombrie 2019, Chișinău. Chișinău: Tipogr. "PrintCaro", 2019, p. 9-20.
8. Suhrke A. *Human Security and the Interests of States*. În: Security Dialogue, vol. 30, no. 3, 1999, p. 265-276.

9. Thakur R. *From National to Human Security*. În: *Asia-Pacific Security: The Economics-Politics Nexus*. / Eds. St. Harris and A. Mack. Sydney: Allen & Unwin, 1997, p. 53-54.
10. Thakur R. *The United Nations, Peace and Security: From Collective Security to the Responsibility to Protect*. Cambridge: Cambridge University Press, 2006, p. 257.
11. Hampson Fen O., Daudelin J., Hay J. B., Reid H., Marting H. *Madness in the Multitude: Human Security and World Disorder*. Ontario: Oxford University Press, 2002. 216 p.
12. Thomas N., Tow T. W. *The Utility of Human Security: Sovereignty and Humanitarian Intervention*. In: *Security Dialogue*, nr. 33 (2). 2002, p. 177-192.
13. Sprincean S. *Asigurarea securității umane și modernizarea sociopolitică a Republicii Moldova*. În: *Statul, securitatea și drepturile omului în condițiile societății informaționale: Materialele conferinței științifico-practice internaționale (Departamentul Drept Public, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova)*, [13-14 decembrie 2018, Chișinău] / coord.: Rodica Ciobanu, Veronica Mocanu; col. red.: Andrei Negru [et al.]. Chișinău: Artpoligraf, 2019, p. 487-500.
14. Annan K. *In Larger Freedom: Toward Development, Security and Human Rights for All*. United Nations. A/59/2005, 2005. [citat 14.12.2022]. Disponibil: <http://www.un.org/largerfreedom/contents.htm>
15. Sprincean S. *The role of civil unity in the process of ensuring human security in the Republic of Moldova*. / *Роль гражданского единства в процессе обеспечения безопасности человека в Республике Молдова*. In: *Правовые аспекты нациестроительства в России: история и современность. Материалы Всероссийской научной конференции с международным участием. 17 апреля 2020 г.* / Редколлегия: Г.П. Кулешова [и др.]. Саранск: ЮрЭксПрактик. 2020, p. 44-51.